

Kategorija: 3.5.1. Antstolio ir kitų asmenų pareiškimų, paduotų teismui vykdymo proceso metu, nagrinėjimas;3.5.16. Vykdomieji dokumentai, jų pateikimas ir priėmimas vykdyti;3.5.24. Nepiniginio pobūdžio sprendimų vykdymo ypatumai;

Civilinė byla Nr. 3K-3-168-695/2021

Teisminio proceso Nr. 2-69-3-11982-2019-3

Procesinio sprendimo kategorijos: 3.5.1; 3.5.16; 3.5.24

(S)

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

N U T A R T I S

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. sausio 6 d.

Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Danguolės Bublienės, Andžej Maciejevski ir Algio Norkūno (kolegijos pirmininkas ir pranešėjas),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal suinteresuoto asmens skolininko M. A. kasacinį skundą dėl Kauno apygardos teismo 2020 m. balandžio 9 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal pareiškėjo antstolio Regimanto Budreikos pareiškimą dėl baudos skyrimo už privalomojo nurodymo nevykdymą, suinteresuoti asmenys M. A., Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama **dėl teisės normų, reglamentuojančių privalomojo nurodymo vykdymo terminą ir baudos už jo nevykdymą skyrimą, aiškinimo ir taikymo.**

2. Pareiškėjas antstolis Regimantas Budreika prašė pagal Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir *CPK*) 771 straipsnio 6 dalį spręsti privalomojo nurodymo neįvykdymo klausimą skolininko M. A. atžvilgiu ir skirti iki 300 Eur baudą už kiekvieną uždelstą įvykdyti sprendimą ar privalomąjį nurodymą dieną išieškotojo naudai nuo Sprendimų, įpareigojančių skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, neįvykdymo akto surašymo dienos (2019 m. liepos 3 d.).

3. Antstolis nurodė, kad vykdė Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos (toliau – ir Inspekcija) 2017 m. balandžio 11 d. privalomąjį nurodymą, kuriuo skolininkas įpareigotas nugriauti savavališkai pastatyto gyvenamojo namo, esančio Kauno r. sav., (duomenys neskelbtini), statinio dalis (sienas ir stogo konstrukcijas iki pamatų) ir sutvarkyti statybviетę. Antstolis 2019 m. liepos 3 d. surašė Sprendimų, įpareigojančių skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, neįvykdymo aktą, kuriame konstatavo, kad savavališkai pastatyto (perstatyto) gyvenamojo namo sienos ir stogo konstrukcijos iki pamatų nėra nugriautos ir nėra griauamos.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Kauno apylinkės teismas 2020 m. sausio 16 d. nutartimi pareiškimą dėl baudos skyrimo už privalomojo nurodymo nevykdymą tenkino iš dalies – paskyrė suinteresuotam asmeniui M. A. 100 Eur vienkartinę baudą už privalomojo nurodymo nevykdymą.

5. Teismas nustatė, kad:

5.1. 2017 m. balandžio 11 d. Inspekcija suinteresuotam asmeniui M. A. surašė privalomąjį nurodymą – nugriauti savavališkai pastatyto gyvenamojo namo, esančio Kauno r. sav., (duomenys neskelbtini), statinio dalis (sienas ir stogo konstrukcijas iki pamatų) ir sutvarkyti statybviетę;

- 5.2. suinteresuotas asmuo M. A. kreipėsi į teismą dėl šio privalomojo nurodymo panaikinimo; Kauno apylinkės teismas 2018 m. spalio 8 d. sprendimu ieškinį atmetė; Kauno apygardos teismas 2019 m. vasario 19 d. nutartimi sprendimą paliko nepakeistą; taigi privalomasis nurodymas yra įsiteisėjusiu teismo sprendimu pripažintas teisėtu;
- 5.3. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2019 m. rugpjūčio 22 d. priėmė nutartį (bylos Nr. e3K-3-259-969/2019), kuria Kauno apygardos teismo 2019 m. vasario 19 d. nutartį paliko nepakeistą;
- 5.4. sprendimo vykdymas, iki byla bus išnagrinėta kasacine tvarka, nebuvo sustabdytas; tokio prašymo suinteresuotas asmuo nereikšė;
- 5.5. suinteresuotas asmuo vykdomojoje byloje taip pat nereikšė prašymo dėl vykdymo veiksmų sustabdymo, vykdymo procesas nebuvo sustabdytas;
- 5.6. antstolis 2019 m. liepos 3 d. surašė Sprendimų, įpareigojančių skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, neįvykdymo aktą; nėra ginčo, kad antstolio akte užfiksuotos aplinkybės, jog privalomasis nurodymas nebuvo įvykdytas, yra teisingos; privalomasis nurodymas nėra įvykdytas ir šiuo metu;
- 5.7. Kauno apylinkės teismo 2019 m. spalio 1 d. nutartimi ir Kauno apygardos teismo 2019 m. gruodžio 3 d. nutartimi buvo patvirtintas Sprendimų neįvykdymo akto teisėtumas ir pagrindumas; suinteresuotas asmuo nebegali ginčyti paminėtuose įsiteisėjusiuose teismų baigiamuosiuose aktuose nustatytų juridinių faktų (*CPK 279* straipsnio 4 dalis, galutinio teismo sprendimo (lot. res judicata) padarinys);
- 5.8. Regionų apygardos teismo Kauno rūmuose 2020 m. sausio 2 d. nutartimi administracinėje byloje priimtas suinteresuoto asmens M. A. skundas dėl reikalavimų panaikinti Inspekcijos 2019 m. rugsėjo 24 d. sprendimą, kuriuo buvo atsisakyta pratęsti terminą privalomajam nurodymui įvykdyti, ir nustatyti 9 mėnesių terminą savavališkų statybų padariniams pašalinti; teismas tenkino M. A. prašymą dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių ir laikinai sustabdė išieškojimą vykdomojoje byloje, iki bus priimtas ir įsiteisės teismo sprendimas administracinėje byloje.
6. Teismas atmetė suinteresuoto asmens M. A. prašymą dėl bylos sustabdymo, iki Regionų apygardos administracinio teismo Kauno rūmuose bus išnagrinėta administracinė byla, konstatavęs, kad tarp šių bylų nėra tiesioginio teisinio ryšio, visi teisiškai reikšmingai faktai dėl baudos skyrimo už privalomojo nurodymo nevykdymą gali būti nustatyti ir nagrinėjamoje byloje.
7. Teismo vertinimu, suinteresuoto asmens argumentai, susiję su privalomojo nurodymo neteisėtumu, Inspekcijos veiksmų, suklaidinant suinteresuotą asmenį dėl statybos leidimo, nepatenka į šios bylos nagrinėjimo dalyką ir negali pateisinti privalomojo nurodymo nevykdymo.
8. Vien bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme faktas taip pat negali pateisinti teisėtu įsiteisėjusiu teismo sprendimu pripažinto privalomojo nurodymo nevykdymo. Suinteresuotas asmuo, žinodamas, kad nevykdo privalomojo nurodymo, iki kasacinis teismas išnagrinės kasacinį skundą, neprašydamas taikyti priemonių, kurios laikinai pateisintų tokį jo neveikimą, turėjo įvertinti galinčias kilti pasekmes tuo atveju, jei kasacinis teismas kasacinio skundo netenkintų. Sąmoningai pasirinkęs nustatyti terminu privalomojo nurodymo neįvykdyti, laiku neatlikti veiksmų, kad terminas privalomajam nurodymui įvykdyti būtų pratęstas, turi prisiimti ir dėl jo nevykdymo kylančias neigiamas pasekmes.
9. Remiantis Lietuvos Respublikos *administracinių bylų teisenos įstatymo 70* straipsnio 7, 8 dalimis, teismo nutartis užtikrinti reikalavimą vykdoma skubiai, atskirojo skundo dėl nutarties užtikrinti reikalavimą padavimas nesustabdo nutarties vykdymo ir bylos nagrinėjimo. Taigi nuo 2020 m. sausio 2 d. jokie vykdymo veiksmai vykdomojoje byloje nebebuvo galimi, tačiau ši aplinkybė, teismo vertinimu, nesuteikia pagrindo netaikyti baudos, nes Sprendimų neįvykdymo aktas, kuris yra privaloma sąlyga kreiptis į teismą dėl baudos skyrimo, buvo priimtas dar 2019 m. liepos 3 d. Sprendžiant dėl baudos skyrimo vertinamas suinteresuoto asmens elgesys iki užtikrinimo priemonių pritaikymo.
10. Teismas nusprendė, kad argumentas, jog M. A. šiuo metu teisinėmis priemonėmis siekia, kad būtų pratęstas terminas savavališkai statybai įteisinti, negali būti laikomas objektyvia priežastimi, pateisinančia privalomojo nurodymo nevykdymą. Tik nuo jo paties valios priklausė, ar jis sieks, kad terminas savavališkos statybos padariniams pašalinti būtų pratęstas. Privalomasis nurodymas buvo surašytas 2017 m. balandžio 11 d. Teismo sprendimas, kuriuo jis pripažintas teisėtu, įsiteisėjo 2019 m. vasario 19 d., suinteresuotas asmuo į Inspekciją dėl termino savavališkos statybos padariniams pašalinti įvykdymo pratęsimo kreipėsi tik 2019 m. rugpjūčio 28 d., į teismą teisminės gynybos dėl Inspekcijos 2019 m. rugsėjo 24 d. priimto sprendimo suinteresuotas asmuo kreipėsi tik 2019 m. spalio 29 d.
11. Teismas taip pat atmetė suinteresuoto asmens M. A. argumentus, kad objektyvi priežastis, dėl kurios nebuvo įvykdytas privalomasis nurodymas, yra teisme nagrinėjamas kitas ginčas su gretimo žemės sklypo savininku dėl žemės sklypo ribų nustatymo. Administracinėje byloje M. A. pateikto skundo turinys patvirtina, kad jis prašo nustatyti 9 mėnesių terminą savavališkos statybos padariniams pašalinti, tokio termino nesiedamas su nagrinėjamos civilinės

bylos dėl žemės sklypo ribų išnagrinėjimu; tokios privalomojo nurodymo nevykdymo priežasties suinteresuotas asmuo M. A. nebuvo nurodęs ir atsiliepiame į antstolio prašymą dėl baudos skyrimo, vadinas, nelaikė to kliūtimi įvykdyti privalomąjį nurodymą.

12. Teismo įsitikinimu, prieš tai suinteresuoto asmens nurodytos priežastys (kreipimasis dėl privalomo nurodymo termino pratęsimo, laikinas vykdymo veiksmų sustabdymas, ginčas dėl žemės sklypo ribų) negali pateisinti privalomojo nurodymo nevykdymo po to, kai jo teisėtumas buvo patvirtintas įsiteisėjusiu teismo sprendimu, todėl suinteresuotam asmeniui taikytinos *CPK 771* straipsnio 6 dalyje nustatytos teisinės pasekmės – skirtina bauda. Tačiau nurodytas priežastis teismas laikė svarbiomis sprendžiant klausimą dėl skirtinos baudos dydžio. Teismas, skirdamas baudą, įvertino tai, kad bauda už privalomojo nurodymo nevykdymą skiriama pirmą kartą, nėra duomenų, jog pažeidimo, už kurį skiriama bauda, pobūdis sukėlė didelių neigiamų pasekmių (žalos), suinteresuotas asmuo yra ėmęsis veiksmų, siekdamas, kad būtų nustatytas naujas terminas savavališkai statybai pašalinti. Šios aplinkybės sudaro pagrindą spręsti, kad suinteresuotam asmeniui nagrinėjamu atveju turėtų būti skiriama vienkartinė 100 Eur dydžio bauda, kuri, teismo įsitikinimu, esamoje situacijoje atitinka protingumo, teisingumo ir sąžiningumo principus.

13. Teismas atkreipė dėmesį, kad ši bauda skirta už laikotarpį nuo 2019 m. liepos 3 d. (Sprendimų neįvykdymo akto surašymo data; pareiškėjo prašyme nurodyto laikotarpio, už kurį prašoma paskirti bauda, pradžios momentas) iki 2020 m. sausio 2 d., kai buvo pritaikytos užtikrinimo priemonės ir laikinai sustabdytas išieškojimas vykdomojoje byloje. Pasikeitus situacijai (panaikinus šiuo metu taikomas užtikrinimo priemones ir (ar) įsiteisėjusiu teismo sprendimu pripažinus suinteresuoto asmens skundą, nagrinėjamą Regionų administracinio teismo Kauno rūmuose, nepagrįstu), antstolis privalomojo nurodymo nevykdymo atveju dėl baudos skyrimo į teismą *CPK 771* straipsnio 6 dalyje nustatyta tvarka turės teisę kreiptis pakartotinai.

14. Kauno apygardos teismas, išnagrinėjęs suinteresuoto asmens skolininko M. A. atskirąjį skundą, 2020 m. balandžio 9 d. nutartimi pirmosios instancijos teismo nutartį paliko nepakeistą.

15. Apeliacinės instancijos teismas sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad tarp šios ir administraciniame teisme nagrinėjamos bylų nėra tiesioginio teisinio ryšio, todėl nėra pagrindo sustabdyti civilinę bylą.

16. Apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad Inspekcija privalomąjį nurodymą antstoliui priverstinai vykdyti perdavė 2019 m. balandžio 11 d., t. y. įsiteisėjus teismo sprendimui dėl jo teisėtumo. Skundą dėl Inspekcijos sprendimo panaikinimo ir dėl papildomo termino privalomojo nurodymo įvykdymui nustatymo skolininkas administraciniam teismui pateikė tik 2019 m. gruodžio 18 d., todėl darytina išvada, kad M. A. turėjo pareigą vykdyti privalomąjį nurodymą ir jis antstoliui vykdyti priverstinai buvo pateiktas, nepažeidžiant Lietuvos Respublikos *teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 14* straipsnio 7 dalyje nustatytos tvarkos. *Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 14* straipsnio 6 dalies 2 punkto norma šiuo atveju netaikytina, ji reglamentuoja atvejus, kai Inspekcijai jau yra pateiktas statybą leidžiantis dokumentas ir Inspekcija, nustačiusi, kad jis išduotas teisėtai, tikrina savavališkai pastatyto statinio (statinių) atitiktį statinio projekto, pagal kurį išduotas statybą leidžiantis dokumentas, sprendiniams bei sprendžia dėl atitinkamų pasekmių.

17. Atskirojo skundo argumentus, kad skolininkas neturėjo galimybės įvykdyti nurodymo, kol nebus nustatytos tikslios žemės sklypo ribos, teismas atmetė kaip nepagrįstus, nurodęs, jog žemės sklypo ribų nustatymas nėra šios bylos nagrinėjimo dalykas.

18. Apeliacinės instancijos teismas taip pat atmetė atskirojo skundo argumentus, kad bauda skolininkui negalėjo būti paskirta, nes tuo metu galiojo Regionų apygardos administracinio teismo 2020 m. sausio 2 d. nutartis dėl vykdomosios bylos vykdymo sustabdymo. Teismas pažymėjo, kad bauda skirta už laikotarpį iki 2020 m. sausio 2 d.

19. Paskirtos baudos dydžio skolininkas neginčijo. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, atsižvelgiant į nustatytas aplinkybes, vienkartinė 100 Eur dydžio bauda yra adekvati bylos aplinkybėms, neprieštaruja sąžiningumo, protingumo ir teisingumo principams.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepiamo į jį teisiniai argumentai

20. Suinteresuotas asmuo skolininkas M. A. kasaciniu skundu prašo panaikinti Kauno apylinkės teismo 2020 m. sausio 16 d. ir Kauno apygardos teismo 2020 m. balandžio 9 d. nutartis, klausimą išspręsti iš esmės – atmesti antstolio pareiškimą. Kasacinis skundas yra grindžiamas šiais argumentais:

20.1. Skolininko įsitikinimu, 2020 m. sausio 2 d. sustabdžius išieškojimą vykdomojoje byloje, teismas neturėjo teisinio pagrindo tenkinti antstolio prašymo ir skirti baudą. *CPK 628* straipsnio 3 dalis nustato, kad, sustabdžius vykdomąją bylą šio kodekso 626 ir 627 straipsniuose nustatytais pagrindais, antstolis gali imtis tik priemonių skolininko turtui surasti bei areštuoti. Vadovaujantis teisės analogija, teismui priėmus nutartį dėl išieškojimo sustabdymo, vykdomojoje byloje negali būti atliekami jokie veiksmai, išskyrus veiksmus skolininko turtui surasti bei areštuoti. Atsižvelgiant į tai, kad teismo nutartis skirti baudą yra priimama vykdomojoje byloje, darytina išvada, kad, sustabdžius vykdomojoje byloje išieškojimą, skolininkui negali būti skiriama bauda. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas

savo praktikoje pažymi, kad bauda skiriama tam, kad paskatintų skolininką vykdyti prievolę (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. sausio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-23-687/2016; 2016 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-401-916/2016). Toks skiriamos baudos tikslas gali būti pasiektas tik tuo atveju, kai egzistuoja galimybė įvykdyti antstolio nurodymą. Konstatavus, kad antstolio patvarkyme nurodyta prievolė pasibaigė arba jos vykdymas neįmanomas, nėra pagrindo skolininkui ar kitam suinteresuotam asmeniui taikyti CPK 585 straipsnyje nustatytas sankcijas už antstolio reikalavimų nevykdymą (tęsti jų taikymą). Teismas išsprendė baudos skyrimo klausimą, nors nebuvo aišku, ar išnagrinėjus administracinę bylą prievolė vykdyti antstolio reikalavimus (nugriauti statinį) vis dar galios, nes per nustatytą terminą savavališka statyba gali būti įteisinta, t. y. privalomasis nurodymas gali būti įvykdytas kitu įstatyme įtvirtintu būdu.

20.2. Teismai atsisakė tenkinti suinteresuoto asmens M. A. prašymą stabdyti šią bylą, iki bus išnagrinėta Regionų apygardos administracinio teismo administracinė byla. Suinteresuoto asmens M. A. nuomone, bylos turi prejudicinį ryšį, todėl teismai privalėjo taikyti CPK 163 straipsnio 1 dalies 3 punktą. Visų pirma, jeigu bus patenkintas M. A. prašymas dėl termino savavališkai statybai įteisinti pratęsimo, nėra teisinio pagrindo tenkinti antstolio prašymą skirti M. A. baudą, nes privalomasis nurodymas bus įvykdytas kitu būdu – įteisinant savavališką statybą. Todėl buvo būtina sustabdyti šią civilinę bylą, iki įsiteisės sprendimas administracinėje byloje, ir išsiaiškinti esminę aplinkybę – ar privalomasis nurodymas nėra įvykdytas kitu būdu.

20.3. Faktinės aplinkybės patvirtina, kad skolininkas stengiasi įvykdyti privalomąjį nurodymą kitu būdu – įteisindamas statinį, tačiau negalėjo to padaryti dėl objektyvių priežasčių. Administracinė byla dėl privalomojo nurodymo įvykdymo termino pratęsimo dar neišnagrinėta. *Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 14* straipsnio 7 dalyje nurodyta, kad suėjus privalomojo nurodymo įvykdymo terminui Inspekcija privalomąjį nurodymą perduoda priverstinai vykdyti antstoliui, išskyrus atvejus, kai iškelta byla dėl privalomojo nurodymo teisėtumo arba privalomojo nurodymo įvykdymo termino pratęsimo. Šioje normoje nėra reglamentuota situacija, kai privalomasis nurodymas jau yra pateiktas priverstiniam vykdymui, o byla dėl privalomojo nurodymo termino pratęsimo iškeliamą vėliau. M. A. įsitikinimu, nurodyta teisės norma galioja ir tuo atveju, kai vykdymo proceso metu iškeliamą byla dėl privalomojo nurodymo įvykdymo termino pratęsimo. Esant teisminiam procesui dėl privalomojo nurodymo įvykdymo termino pratęsimo, priverstinio vykdymo veiksmai dėl aktualaus privalomojo nurodymo įvykdymo negali būti vykdomi. Toks teisės normos aiškinimas atitinka ir protingumo bei sąžiningumo kriterijus. Jei, pradėjus teisminį procesą dėl privalomojo nurodymo įvykdymo termino pratęsimo, priverstinis privalomojo nurodymo vykdymas nebūtų stabdomas, asmens teisė į teisminę gynybą taptų beprasmė ir galėtų padaryti asmeniui neatitaisomą didelę žalą – statinys bus nugriautas, o bylos procesas dėl termino privalomajam nurodymui įvykdyti pratęsimo vyks toliau. Teismui patenkinus asmens prašymą ir pratęsus terminą statiniui įteisinti, teismo sprendimas bus neįvykdomas, nes statinys jau bus nugriautas, t. y. iš asmens bus atimta teisė įvykdyti privalomąjį nurodymą kitu įstatyme nustatytu būdu (*Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 14* straipsnio 5 dalis). Pirmosios instancijos teismas, nurodydamas, kad M. A. kreipėsi į Inspekciją dėl termino pratęsimo tik 2019 m. rugpjūčio 28 d., neatsižvelgė į tai, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas tik 2019 m. rugpjūčio 22 d. galutinai išnagrinėjo bylą dėl privalomojo nurodymo teisėtumo, taigi kreiptasi operatyviai, ne piktnaudžiaujant savo teisėmis, o stengiantis savo pažeistas teises ginti įstatyme nurodytu būdu.

20.4. Teisę nuspręsti, kokių būdu įvykdyti privalomąjį nurodymą (įteisinti statinį ar nugriauti), įstatymo leidėjas suteikė asmeniui, kurio atžvilgiu surašytas privalomasis nurodymas. Todėl teismo teiginys, jog M. A. siekis teisinėmis priemonėmis įteisinti statinį yra nereikšmingas ir negali būti laikomas objektyvia priežastimi, prieštarauja *Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 14* straipsnio 5 daliai. Įsiteisėjusia teismo nutartimi įtvirtinta M. A. teisė pasinaudoti galimybe įteisinti savavališką statybą, gaunant statybą leidžiantį dokumentą. M. A. yra parengęs gyvenamojo namo projektą bei išreiškęs norą įteisinti savavališką statybą, tačiau negali gauti statybą leidžiančio dokumento dėl dviejų priežasčių: iki šio laiko nebaigti teisminiai procesai dėl privalomojo nurodymo įvykdymo termino pratęsimo ir iškilo ginčas dėl M. A. priklausančio žemės sklypo ribų. Tarp bylos dėl žemės sklypo ribų ir baudos yra tiesioginis ryšys, nes, nenustačius tikslų M. A. priklausančio žemės sklypo ribų, jis negali gauti statybą leidžiančio dokumento, taigi negali įvykdyti privalomojo nurodymo įteisinti statinį dėl objektyvių priežasčių, nepriklausančių nuo jo valios. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje ne kartą pasisakyta, kad teismas, spręsdamas klausimą dėl baudos skolininkui skyrimo, turi įvertinti, kokių aplinkybių visuma trukdo įvykdyti teismo sprendimą (privalomąjį nurodymą), ir įsitikinti, ar egzistuojančios teismo sprendimo (privalomojo nurodymo) nevykdymo priežastys gali pateisinti teismo sprendimo nevykdymą. Asmuo gali būti baudžiamas pinigine bauda tik tada, kai jis sąmoningai ir tyčia nevykdo privalomojo nurodymo, o ne dėl aplinkybių, kurios nepriklauso nuo jo veikimo ar neveikimo. Teismai padarė klaidingas išvadas dėl privalomojo nurodymo vykdymo, nes ne tik netinkamai įvertino civilinės bylos dėl žemės sklypų ribų reikšmę, įteisinant savavališką statybą, bet netinkamai taikė ir aiškino *Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 14* straipsnio 5 dalį, nepagrįstai apribodami M. A. teisę pasinaudoti įstatymo suteikta teise įvykdyti privalomąjį nurodymą kitu būdu – įteisinant savavališką statybą.

20.5. Iš *Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo* 14 straipsnio 4, 5 dalių analizės akivaizdu, kad M. A. turėjo teisę per 6 mėnesius įvykdyti 2017 m. balandžio 11 d. privalomąjį nurodymą kitu būdu – įteisindamas savavališką statybą. Šiuo atveju privalomojo nurodymo įvykdymo terminas suėjo bylos nagrinėjimo metu, ginčijant privalomojo nurodymo teisėtumą. Laikantis Inspekcijos pozicijos, kad privalomasis nurodymas, neatsižvelgiant į kreipimąsi į teismą, privalėjo būti įvykdytas per 6 mėnesius nuo jo priėmimo, yra pažeidžiama asmens teisė į teisminę gynybą – nugriovus statinį, bylos procesas tampa formalus ir teisė ginčyti privalomąjį nurodymą tampa realiai neįgyvendinama. Privalomojo nurodymo teisėtumo klausimas paaiškėjo tik bylą dėl jo išnagrinėjus kasaciniame teisme. *Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymas* nenustato draudimo pasinaudoti šio įstatymo 14 straipsnio 4, 5 dalyse suteiktomis teisėmis, jeigu asmuo prieš tai ginčijo patį privalomąjį nurodymą. Nei įstatymai, nei teisės aktai neregamentuoja situacijos, susijusios su privalomojo nurodymo įvykdymo termino (6 mėnesių) skaičiavimo pradžia. Šis terminas gali būti pradėtas skaičiuoti tik nuo galutinio bylos išnagrinėjimo dienos. Laikantis pozicijos, kad privalomasis nurodymas turėjo būti įvykdytas per 6 mėnesius nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo (2019 m. vasario 19 d.), M. A. turėjo teisę iki 2019 m. rugpjūčio 19 d. įvykdyti privalomąjį nurodymą pasirinktu būdu gera valia, todėl Inspekcija galėjo perduoti privalomąjį nurodymą priverstiniam vykdymui antstoliui tik po 2019 m. rugpjūčio 19 d., nebuvo teisėto pagrindo antstoliui įpareigoti skolininką M. A. nuo 2019 m. liepos 3 d. atlikti tam tikrus veiksmus – nugriauti statinį. M. A. įsitikinęs, kad jis negali būti baudžiamas už tai, jog naudojasi Lietuvos Respublikos *Konstitucijos* jam garantuojama nuosavybės neliečiamumo teise ir siekia įteisinti savavališką statybą įstatymo nustatyta tvarka.

21. Suinteresuotas asmuo Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos atsiliepimu į kasacinį skundą prašo jį atmesti ir skundžiamus teismų procesinius sprendimus palikti nepakeistus. Atsiliepimas į kasacinį skundą yra grindžiamas tokiais argumentais:

21.1. Ginčo dėl fakto, kad privalomasis nurodymas iki šiol yra neįvykdytas, byloje nėra. Privalomojo nurodymo įvykdymo terminas baigėsi 2017 m. spalio 10 d. M. A. į administracinę teisumą su skundu dėl Inspekcijos sprendimo panaikinimo ir papildomo termino privalomajam nurodymui įvykdyti suteikimo kreipėsi tik 2019 m. gruodžio 18 d., o nutartis dėl reikalavimo užtikrinimo priemonės taikymo (t. y. laikino išieškojimo vykdomojoje byloje sustabdymo) administracinėje byloje priimta tik 2020 m. sausio 2 d. (ir panaikinta Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. kovo 4 d. nutartimi). Inspekcijos nuomone, skolininko kasaciniame skunde nurodyta aplinkybė, kad nuo 2020 m. sausio 2 d. jokie vykdymo veiksmai vykdomojoje byloje nebebuvo galimi, nesuteikia teisinio pagrindo netaikyti skolininkui baudos už privalomojo nurodymo nevykdymą pagal antstolio pareiškimą apskritai, nes Sprendimų neįvykdymo aktas, kuris yra privaloma sąlyga kreiptis į teismą dėl baudos skyrimo, antstolio buvo surašytas dar 2019 m. liepos 3 d., o nuo privalomajame nurodyme nustatyto termino pabaigos jau praėjo daugiau nei 2 metai (net 33 mėnesiai), tačiau savavališkos statybos padariniai nepašalinti iki šiol. Teismai, spręsdami klausimą dėl baudos skolininkui skyrimo už privalomojo nurodymo nevykdymą, teisėtai ir pagrįstai vertino skolininko elgesį tik iki reikalavimo užtikrinimo priemonių pritaikymo (t. y. iki 2020 m. sausio 2 d.).

21.2. Inspekcijos nuomone, skolininko nurodytos priežastys (kreipimasis dėl pasibaigusio privalomojo nurodymo termino pratęsimo, laikinas vykdymo veiksmų sustabdymas, siekis savavališką statybą įteisinti) negali būti laikomos objektyviomis priežastimis, pateisinančiomis privalomojo nurodymo nevykdymą bei sudarančiomis galimybę išvengti CPK 771 straipsnyje įtvirtintų privalomojo nurodymo nevykdymo pasekmių, ypač po to, kai šiuo atveju privalomojo nurodymo teisėtumas buvo patvirtintas įsiteisėjusiu teismo sprendimu (peržiūrėtas ir kasacine tvarka), o savavališkos statybos padarinių šalinimas trunka jau beveik trejus metus. Privalomuoju nurodymu nustačius terminą savavališkos statybos padariniams pašalinti, skolininko neveikimas, nevykdant privalomojo nurodymo, pažeidžia valstybės interesą užtikrinti, kad statinių statyba būtų teisėta. Aplinkybė, jog skolininkai nėra pasyvūs ir aktyviai siekia atlikti visus veiksmus, kad įsiteisintų savavališką statybą, negali būti pagrindas neskirti jiems baudos, nes tokiu būdu būtų paneigtas teismo sprendimo privalomumas, o teismo sprendimo vykdymas būtų pateisinamas neribotą laiką nesilaikant teismo sprendime nustatytų sprendimo įvykdymo terminų. Nagrinėjamu atveju parinkdami baudos dydį žemesnės instancijos teismai atsižvelgė į individualias bylos aplinkybes ir skolininkui skyrė vienkartinę 100 Eur baudą, kuri, beje, yra gerokai mažesnė nei CPK 771 straipsnyje įtvirtintas maksimalus baudos dydis (300 Eur už kiekvieną privalomojo nurodymo nevykdymo dieną).

21.3. Tiek *Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo* 14 straipsnio 7 dalyje, tiek statybos techninio reglamento STR 1.05.01:2017 147 punkte yra įtvirtinta, kad nustačius, jog nurodymas neįvykdytas, jis perduodamas priverstinai vykdyti antstoliui, išskyrus atvejus, kai iškelta byla dėl nurodymo teisėtumo arba nurodymo įvykdymo termino pratęsimo. Nurodymas, jeigu buvo skundžiamas jo teisėtumas, perduodamas vykdyti antstoliui po teismo sprendimo nepanaikinti nurodymo įsiteisėjimo arba kai sueina teismo nustatyti papildomi nurodymo įvykdymo terminai ar įsiteisėja teismo sprendimas dėl nurodymo termino nepratęsimo. Privalomųjų nurodymų ir teismo sprendimų priverstinio vykdymo organizavimo tvarkos aprašo, patvirtinto Inspekcijos viršininko 2016 m. gruodžio 22 d. įsakymu Nr. 1V-175 (toliau – Aprašas) (redakcija, galiojusi nuo 2018 m. gegužės 10 d. iki 2019 m. birželio 30 d.), 30 punkte aiškiai ir nedviprasmiškai reglamentuota, kad nustačius, jog privalomasis nurodymas neįvykdytas, jis perduodamas antstoliui, išskyrus, jei tuo momentu yra iškelta byla dėl privalomojo nurodymo teisėtumo arba

privalomojo nurodymo įvykdymo termino pratęsimo. Šiuo atveju Inspekcija, kaip viešojo administravimo subjektas, remdamasi nurodytais teisės aktais, privalomąjį nurodymą, kurio įvykdymo terminas pasibaigė 2017 m. spalio 11 d. (tai konstatuota ir Kauno apygardos teismo 2019 m. gruodžio 3 d. nutartimi civilinėje byloje dėl antstolio veiksmų), atsižvelgdama į tai, kad privalomojo nurodymo teisėtumas tuo momentu buvo ginčijamas teismine tvarka, antstoliui vykdyti priverstinai perdavė tik įsiteisėjus teismo sprendimui dėl privalomojo nurodymo teisėtumo (*CPK 279* straipsnio 1 dalis). Todėl, Inspekcijos nuomone, teisės aktų nustatytais terminais bei tvarka perdavus privalomąjį nurodymą priverstiniam vykdymui, jau vykdymo proceso metu skolininkui iškėlus teisminę bylą dėl pasibaigusio privalomojo nurodymo įvykdymo termino pratęsimo, *Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 14* straipsnio 7 dalies nuostatos netaikytinos. M. A. nebegali kvestionuoti įsiteisėjusiuose teismų baigiamuosiuose aktuose nustatytų juridinių faktų (*CPK 279* straipsnio 4 dalis, galutinio teismo sprendimo (lot. res judicata) padarinys) ir atitinkamai todėl skolininko teiginys, kad Inspekcija perduoti antstoliui privalomąjį nurodymą priverstiniam vykdymui galėjo tik po 2019 m. rugpjūčio 19 d., yra nepagrįstas ir atmestinas.

21.4. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas laikosi nuoseklios teisminės praktikos, kad teisės aktai nenustato galimybės atnaujinti reikalavimo įvykdymo terminą, todėl, pasibaigus reikalavime nustatytam terminui, prašymo pratęsti tokį terminą padavimas teismui nebetenka prasmės (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. balandžio 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-349-492/2020; 2020 m. vasario 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-175-822/2020 ir kt.). Suėjus privalomojo nurodymo įvykdymo terminui, šio termino įstatymų nustatyta tvarka ir terminais skolininkui nepratęsus, Inspekcija privalomojo nurodymo įvykdymo patikrinimo aktu konstatavo, kad privalomasis nurodymas neįvykdytas, ir perdavė jį priverstinai vykdyti antstoliui, todėl skolininko kreipimasis į teismą dėl tokio termino pratęsimo praėjus neapibrėžtam terminui (mėnesiui, metams ar dar ilgesniam laikotarpiui) negali būti teisinis pagrindas stabdyti priverstinį vykdymą, remiantis *Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 14* straipsnio 7 dalimi. Toks aiškinimas atitinka ir statybos techninio reglamento STR 1.05.01:2017 143 punkte įtvirtintą nuostatą, kad privalomojo nurodymo įvykdymo terminas nepratęsiamas, jei Inspekcija perdavė nurodymą priverstinai vykdyti antstoliui. Inspekcijos nuomone, šiuo atveju privalomojo nurodymo įvykdymo terminas baigėsi 2017 m. spalio 10 d., todėl pasibaigusio privalomajame nurodyme nustatyto termino pratęsimas (ir naujo termino nustatymas) yra negalimas, nes tokios galimybės teisės aktai nenustato. Inspekcijos nuomone, bylos dėl privalomojo nurodymo teisėtumo iškėlimas savaime nepratęsė privalomojo nurodymo įvykdymo termino, kuris yra aiškus ir nurodytas pačiame privalomajame nurodyme. Priešingai, kaip jau minėta, privalomojo nurodymo įvykdymo termino pratęsimo procedūra yra aiškiai ir išsamiai reglamentuota. Teisės aktų nuostatos neįtvirtina, kad privalomojo nurodymo teisėtumo apskundimo atveju jo įvykdymo terminas būtų automatiškai sustabdomas arba pradedamas skaičiuoti tik nuo teismo sprendimo nepanaikinti privalomojo nurodymo įsiteisėjimo dienos. Taigi, privalomųjų nurodymų pašalinti savavališkos statybos padarinius pratęsimo procedūra yra aiškiai ir nedviprasmiškai reglamentuota, o pirmiau paminėtos teisės aktų nuostatos įtvirtina, kad dėl privalomojo nurodymo įvykdymo termino pratęsimo asmuo raštu institucijai ar teismui turi pateikti prašymą iki privalomojo nurodymo įvykdymo termino pabaigos. Inspekcijos nuomone, asmuo, nesilaikantis teisės aktais nustatyto elgesio modelio, veikia savo rizika ir už tokio elgesio sukeltas pasekmes tik pats ir atsako.

21.5. Šios bylos dalykas yra baudos už Inspekcijos privalomojo nurodymo nevykdymą paskyrimas. Teismas turėjo galimybę visus teisiškai reikšmingus faktus nustatyti nagrinėjamoje byloje, tarp šios ir administracinės bylų tiesioginio teisinio ryšio nėra, todėl skolininko prašymas sustabdyti bylą netenkintas pagrįstai ir teisėtai.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl privalomųjų nurodymų neįvykdymo teisinių padarinių

22. Privalomasis nurodymas – tai teritorijų planavimo valstybinę priežiūrą ar statybos valstybinę priežiūrą atliekančios institucijos ar pareigūno įpareigojimas viešojo administravimo subjektui, kitam juridiniam asmeniui ar jo padaliniui, kitai juridinio asmens statuso neturinčiai organizacijai ar jos padaliniui, fiziniam asmeniui per nustatytą terminą pateikti dokumentus, informaciją, pašalinti teritorijų planavimą ar statybą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimus, panaikinti ar pakeisti neteisėtai priimtą administracinį sprendimą, atlikti kitus šiame įstatyme nurodytus veiksmus (*Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 2* straipsnio 2 dalis). Privalomieji nurodymai dėl statybos patikrinimo metu nustatytų pažeidimų pašalinimo, statybos sustabdymo, savavališkos statybos padarinių pašalinimo yra vykdomieji dokumentai, vykdomi *CPK* nustatyta tvarka (*Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 11* straipsnio 10 dalis, 13 straipsnio 6 dalis, 14 straipsnio 8 dalis).

23. Jeigu neįvykdytas privalomasis nurodymas, kuris pagal *Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymą* yra vykdomasis dokumentas, taikomos *CPK 771* straipsnyje nustatytos priverstinio vykdymo priemonės – antstolis apie tai surašo Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatytos formos aktą ir, jeigu privalomajame nurodyme

nenurodytos jo neįvykdymo pasekmės, surašytą aktą perduoda antstolio kontoros buveinės vietos apylinkės teismui (*CPK 771* straipsnio 4 dalis), o šis privalomojo nurodymo neįvykdymo klausimą sprendžia šio straipsnio 6 dalyje nustatyta tvarka – privalomojo nurodymo neįvykdymo klausimas išsprendžiamas teismo posėdyje. Apie teismo posėdžio laiką ir vietą pranešama išieškotojui ir skolininkui, tačiau jų neatvykimas nekliudo išnagrinėti klausimą, kodėl neįvykdytas privalomasis nurodymas. Teismas, nustatęs, kad skolininkas privalomojo nurodymo neįvykdė, gali jam skirti iki trijų šimtų eurų baudą už kiekvieną uždelstą įvykdyti sprendimą arba privalomąjį nurodymą dieną išieškotojo naudai. Taigi už privalomojo nurodymo neįvykdymą skolininkui teismo nutartimi gali būti skiriama bauda. Teismo nutartis skirti skolininkui baudą priimama išnagrinėjus privalomojo sprendimo neįvykdymo aplinkybes ir priežastis.

24. *CPK 771* straipsnyje reglamentuojamos ne tik privalomųjų nurodymų, bet taip pat ir sprendimų, įpareigojančių skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, nesusijusius su turto ar lėšų perdavimu, neįvykdymo pasekmės. Dėl to nagrinėjamu atveju reikšmingi kasacinio teismo išaiškinimai, pateikti taikant nurodytą teisės normą civilinėje byloje dėl baudos už sprendimo įpareigoti skolininką atlikti tam tikrus veiksmus neįvykdymą. Pasisakydamas dėl *CPK 771* straipsnio 6 dalies nustatyta tvarka priimamos teismo nutarties taikyti skolininkui sprendimo neįvykdymo pasekmes, kasacinis teismas yra nurodęs, kad priimant tokią nutartį išnagrinėjamos aplinkybės, ar sprendimas (ne)įvykdytas, taip pat patikrinama, ar nėra aplinkybių, kurios sudarytų pagrindą atleisti skolininką nuo paskirtos baudos ar kitokių neįvykdymo pasekmių taikymo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. *3K-3-315-684/2019*, 33 punktas).

25. Teisėjų kolegija pažymi, kad *CPK 771* straipsnio 6 dalies formuluotė ir kasacinio teismo šios teisės normos aiškinimo ir taikymo praktika leidžia daryti išvadą, jog *CPK 771* straipsnio nustatyta tvarka bauda skolininkui už sprendimų, įpareigojančių atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, ir privalomųjų nurodymų neįvykdymą teismo skiriama kaltės pagrindu. Tenkinti antstolio pareiškimą dėl baudos skyrimo skolininkui tokiu atveju teismas turėtų tik nustatęs, kad sprendimas, įpareigojantis skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, ar privalomasis nurodymas neįvykdytas dėl skolininko kaltės, t. y. nėra objektyvių priežasčių, nepriklausančių nuo skolininko, lemiančių tokį neįvykdymą.

Dėl termino privalomajam nurodymui įvykdyti skaičiavimo

26. Sprendžiant dėl privalomojo nurodymo neįvykdymo fakto kaip pagrindo skirti skolininkui *CPK 771* straipsnio 6 dalyje nustatytą baudą, visų pirma turi būti nustatyta, ar ir kada suėjo terminas privalomajam nurodymui (nagrinėjamu atveju – dėl savavališkos statybos padarinių pašalinimo) įvykdyti.

27. *Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 14* straipsnis reglamentuoja savavališkos statybos padarinių šalinimą; šio straipsnio 4 dalyje nustatytas terminas privalomajam nurodymui dėl savavališkos statybos padarinių pašalinimo įvykdyti – privalomasis nurodymas dėl savavališkos statybos padarinių pašalinimo turi būti įvykdytas per 6 mėnesius arba išimtiniais atvejais per Inspekcijos nurodytą trumpesnį terminą, jeigu nustatoma, kad savavališka statyba šurkščiai pažeidė trečiųjų asmenų teises ir iš esmės suvaržė jų galimybes tinkamai naudotis jų turimu nekilnojamoju turtu. Inspekcija šį terminą, jeigu yra svarbių priežasčių, asmens rašytiniu prašymu gali vieną kartą pratęsti 3 mėnesiams. Svarbiomis priežastimis laikomos priežastys, susijusios su procedūromis (atliekamomis siekiant įteisinti savavališką statybą pagal šio straipsnio 5 dalies nuostatas – projekcinės dokumentacijos pakeitimo ir kitų savavališkai statybai įteisinti reikalingų dokumentų gavimo ar jų patikslinimo, papildymo ir pan.), kurių trukmei asmuo negali daryti įtakos. Dėl privalomojo nurodymo vykdymo termino pratęsimo ilgesniam laikotarpiui ar dėl atsisakymo jį pratęsti asmuo gali kreiptis į teismą.

28. Taigi privalomajam nurodymui dėl savavališkos statybos padarinių pašalinimo įvykdyti įstatyme nustatytas bendrasis 6 mėnesių terminas, taip pat įstatyme įtvirtinta trumpesnio termino nustatymo galimybė išimtiniais atvejais ir galimybė terminą pratęsti dėl nurodytų svarbių priežasčių, susijusių su statybą leidžiančio dokumento gavimo procedūromis pagal *Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 14* straipsnio 5 dalį.

29. Per nustatytą privalomojo nurodymo dėl savavališkos statybos padarinių pašalinimo įvykdymo terminą (bendrąjį 6 mėnesių, sutrumpintą ar pratęstą) asmuo turi pašalinti savavališkos statybos padarinius nurodyme nustatytu būdu: 1) nugriauti statinį ir sutvarkyti statybviетę; 2) išardyti savavališkai pastatytas (įrengtas, sumontuotas ir pan.) ar perstatytas statinio dalis ir, jeigu būtina, sutvarkyti statybviетę; 3) atstatyti (atkurti) nugriautą kultūros paveldo statinį (išardytas jo dalis) ir, jeigu būtina, sutvarkyti statybviетę; 4) atstatyti nugriautą statinį ar išardytas statinio dalis, jeigu dėl statinio nugriovimo ar jo dalių išardymo buvo pažeistas viešasis interesas, ir, jeigu būtina, sutvarkyti statybviетę (*Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 14* straipsnio 2 dalis) arba teisės aktų nustatyta tvarka parengti statinio projektą ir, sumokėjęs *Statybos įstatymo 1* priede nustatytą įmoką už savavališkos statybos įteisinimą, gauti statybą leidžiantį dokumentą tais atvejais, kai žemės sklype (teritorijoje), kuriame (kurioje) yra savavališka statyba, tokios paskirties naujo statinio statyba yra galima arba tokie šio statinio rekonstravimo, remonto ar griovimo darbai yra galimi pagal galiojančius detaliuosius planus ar žemės valdos projektus (jeigu jie privalomi),

taip pat bendruosius planus ar specialiojo teritorijų planavimo dokumentus ir tokia statyba neprieštarauja imperatyviems aplinkos apsaugos, paveldosaugos, saugomų teritorijų apsaugos teisės aktų reikalavimams (*Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 14* straipsnio 5 dalis).

30. *Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 14* straipsnyje tiesiogiai nenumatyta, kokią įtaką privalomojo nurodymo dėl savavališkos statybos padarinių pašalinimo įvykdymo termino eigai turi privalomojo nurodymo teisėtumo ginčijimas teisme, tačiau šio straipsnio 6, 7 dalyse nustatyta, kad privalomasis nurodymas nėra perduodamas antstoliui priverstiniam vykdymui, kai iškelta byla dėl jo teisėtumo arba termino pratęsimo – jeigu asmuo per nustatytą privalomojo nurodymo įvykdymo terminą jo neįvykdo arba negauna statybą leidžiančio dokumento, suėjus privalomojo nurodymo įvykdymo terminui Inspekcija privalomąjį nurodymą perduoda priverstinai vykdyti antstoliui, išskyrus atvejus, kai iškelta byla dėl privalomojo nurodymo teisėtumo arba privalomojo nurodymo įvykdymo termino pratęsimo; tokiais atvejais privalomasis nurodymas, jeigu buvo skundžiamas jo teisėtumas, perduodamas vykdyti antstoliui po teismo sprendimo nepanaikinti privalomojo nurodymo įsiteisėjimo arba kai sueina teismo nustatyti papildomi privalomojo nurodymo įvykdymo terminai ar įsiteisėja teismo sprendimas dėl privalomojo nurodymo termino nepratęsimo. Analogiškas reglamentavimas nustatytas statybos techninio reglamento STR 1.05.01:2017 147 punkte: nustačius, kad nurodymas neįvykdytas, jis perduodamas priverstinai vykdyti antstoliui, išskyrus atvejus, kai iškelta byla dėl nurodymo teisėtumo arba nurodymo įvykdymo termino pratęsimo. Nurodymas, jeigu buvo skundžiamas jo teisėtumas, perduodamas vykdyti antstoliui po teismo sprendimo nepanaikinti nurodymo įsiteisėjimo arba kai sueina teismo nustatyti papildomi nurodymo įvykdymo terminai ar įsiteisėja teismo sprendimas dėl nurodymo termino nepratęsimo.

31. Pirmiau nurodytos teisės normos aiškiai nenumato, per kiek laiko po atitinkamo teismo sprendimo įsiteisėjimo privalomasis nurodymas perduodamas antstoliui. Teisėjų kolegijos nuomone, atsižvelgiant į tai, jog, pagal *Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 14* straipsnio 6, 7 dalių nuostatas, kilus ginčui dėl privalomojo nurodymo teisėtumo šio ginčo nagrinėjimo metu privalomasis nurodymas nėra priverstinai vykdomas (perduodamas antstoliui), nėra pagrindo teigti, kad šiuo laikotarpiu privalomasis nurodymas iš viso turėtų būti vykdomas. Tai reiškia, kad teisminio ginčo dėl privalomojo nurodymo teisėtumo ar termino pratęsimo atveju bendrasis 6 mėnesių terminas privalomajam nurodymui įvykdyti turi būti skaičiuojamas nuo atitinkamo teismo sprendimo (nepanaikinti nurodymo arba nepratęsti termino) įsiteisėjimo. Aiškinant priešingai – kad privalomojo nurodymo įvykdymo terminas baigiasi po 6 mėnesių nuo nurodymo surašymo, nepriklausomai nuo vykstančio teismo proceso dėl jo teisėtumo ar pratęsimo, ir nurodymas perduodamas antstoliui nedelsiant teismo sprendimui įsiteisėjus – asmeniui, įstatymo nustatyta tvarka skundžiančiam privalomąjį nurodymą teisme, nebūtų sudaryta galimybės jį įvykdyti gera valia, nors tokią galimybę turi asmenys, neapskundę privalomojo nurodymo. Dėl to *Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 14* straipsnio 6, 7 dalių nuostata, kad privalomasis nurodymas, jeigu buvo skundžiamas jo teisėtumas, perduodamas vykdyti antstoliui po teismo sprendimo nepanaikinti privalomojo nurodymo įsiteisėjimo arba kai įsiteisėja teismo sprendimas dėl privalomojo nurodymo termino nepratęsimo, aiškintina taip, jog, įsiteisėjus atitinkamam teismo sprendimui, pradedamas skaičiuoti konkrečiu atveju nurodytas (bendrasis 6 mėnesių ar sutrumpintas) privalomojo nurodymo įvykdymo terminas. Teisėjų kolegija pažymi, kad teismas, išnagrinėjęs bylą ir priėmęs sprendimą atmesti reikalavimą dėl privalomojo nurodymo teisėtumo ar termino pratęsimo, sprendime turėtų nurodyti, kad terminas privalomajam nurodymui įvykdyti skaičiuotinas nuo šio sprendimo įsiteisėjimo.

32. Taigi teisėjų kolegija sutinka su kasacinio skundo argumentais, kad Inspekcijos ir bylą nagrinėjusių teismų pozicija, jog privalomasis nurodymas, neatsižvelgiant į kreipimąsi į teismą, privalėjo būti įvykdytas per 6 mėnesius nuo jo priėmimo, yra nepagrįsta, tačiau kasacinio skundo argumentai, kad šis terminas gali būti pradėtas skaičiuoti tik nuo galutinio bylos išnagrinėjimo kasaciniame teisme dienos, teisiškai nepagrįsti, kaip ir argumentai, jog priverstinis privalomojo nurodymo vykdymas negalimas ir tuo atveju, kai po termino jam įvykdyti pabaigos kreipiamasi į teismą dėl termino pratęsimo.

33. *Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 14* straipsnyje privalomojo nurodymo nepanaikinimo ar termino nepratęsimo padariniai siejami su teismo sprendimo įsiteisėjimu. Pirmosios instancijos teismų sprendimai įsiteisėja pasibaigus apskundimo apeliacine tvarka terminui, jeigu sprendimas nėra apskūstas. Tuo atveju, kai yra paduotas apeliacinis skundas, apeliacinės instancijos teismo nutartis ar naujas sprendimas įsiteisėja nuo jų priėmimo dienos (*CPK 279* straipsnio 1 dalis). Kasacine tvarka peržiūrimi jau įsiteisėję teismo sprendimai ir nutartys (*CPK 340* straipsnis). Jei nagrinėjant bylą dėl privalomojo nurodymo teisėtumo arba termino jam įvykdyti pratęsimo dar yra nagrinėjama kasacine tvarka ir iškyla privalomojo nurodymo įvykdymo termino pasibaigimo klausimas, tai dėl jo gali būti sprendžiama *Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 14* straipsnio 4 dalies tvarka, o jei privalomasis nurodymas jau perduotas priverstiniam vykdymui – kreipiantis dėl vykdomosios bylos sustabdymo.

34. Nagrinėjamos bylos atveju privalomasis nurodymas M. A. buvo pateiktas 2017 m. balandžio 11 d., tačiau jis buvo apskūstas. Teismo sprendimas atmesti M. A. ieškinį ir pripažinti privalomąjį nurodymą teisėtu įsiteisėjo 2019 m. vasario 19 d. Kauno apygardos teismui priėmus nutartį. Remiantis pirmiau šioje nutartyje pateiktais išaiškinimais,

terminas privalomajam nurodymui įvykdyti baigėsi 2019 m. rugpjūčio 19 d. Taigi, sprendžiant dėl baudos skyrimo už šio privalomojo nurodymo neįvykdymą nagrinėjamoje byloje, jo įvykdymo terminas jau buvo suėjęs, vadinas, priverstinis vykdymas, vertinant vien šias aplinkybes, buvo galimas.

Dėl baudos už privalomojo nurodymo nevykdymą skyrimo ypatumų

35. Minėta, kad privalomasis nurodymas dėl savavališkos statybos padarinių pašalinimo turi būti nustatytu laiku įvykdytas jame nurodytu vienu iš *Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 14* straipsnio 2 dalyje nustatytų būdų, taip pat per nurodymo įvykdymo terminą asmuo gali pasinaudoti teise gauti statybą leidžiantį dokumentą pagal šio straipsnio 5 dalį.

36. Teisėjų kolegija pažymi, kad pagrindas skirti *CPK 771* straipsnio 6 dalyje nustatytą baudą yra privalomojo nurodymo neįvykdymas nė vienu iš šių būdų. Vien savavališkos statybos nepašalinimas nurodytu konkrečiu būdu nesudaro pagrindo skirti baudą, nes turi būti įvertinta, ar skolininkas nesiėmė priemonių, kad pasinaudotų jam įstatymo suteikta teise gauti statybą leidžiantį dokumentą, t. y. kad įteisintų savavališką statybą. Jeigu asmuo imasi aktyvių veiksmų statybą leidžiančiam dokumentui gauti, tačiau dėl nuo jo nepriklausančių priežasčių statybą leidžiančio dokumento gavimo procedūros užtrunka, tai šis užtrukimas *Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 14* straipsnio 5 dalį pripažįstamas svarbia priežastimi pratęsti terminą. Teisėjų kolegijos vertinimu, analogiškai šios aplinkybės vertintinos ir sprendžiant dėl privalomojo nurodymo neįvykdymo ir skolininko kaltės baudos skyrimo kontekste – jeigu asmuo laiku ėmėsi aktyvių veiksmų statybą leidžiančiam dokumentui gauti, tačiau dėl nuo jo nepriklausančių priežasčių statybą leidžiančio dokumento gavimo procedūros užtrunka, nėra pagrindo skirti tokiam asmeniui baudą už privalomojo nurodymo neįvykdymą, remiantis vien procedūriniu pažeidimu, kad jis laiku nesikreipė dėl privalomojo nurodymo įvykdymo termino pratęsimo. Pagrindą skirti baudą už privalomojo nurodymo dėl savavališkos statybos padarinių pašalinimo neįvykdymą galima konstatuoti tik tuo atveju, jeigu asmuo sąmoningai nevykdo privalomojo nurodymo – nepašalina savavališkos statybos padarinių – ir nesiima veiksmų statybą leidžiančiam dokumentui gauti.

37. Nagrinėjamu atveju privalomasis nurodymas M. A., minėta, pateiktas 2017 m. balandžio 11 d. Bylos duomenimis, siekdamas gauti statybą leidžiantį dokumentą, M. A. jau 2017 m. rugpjūčio 25 d. kreipėsi į teismą dėl žemės sklypo ribų nustatymo. Šis ieškinys buvo grindžiamas faktinėmis aplinkybėmis, kad laikotarpiu nuo žemės sklypo su nebaigtu statyti namu įsigijimo iki namo pastatymo, besiribojančio žemės sklypo savininkei atlikus kadastrinius matavimus, buvo pakeistos M. A. žemės sklypo ribos ir namo atstumas iki sklypo ribos tapo mažesnis, nei leidžiamas teisės aktų. Atstumas iki sklypo ribos buvo kliūtis M. A. gauti statybą leidžiantį dokumentą. Lietuvos teismų informacinės sistemos LITEKO duomenimis, civilinė byla dėl žemės sklypų ribų nustatymo užbaigta jau po skundžiamų nutarčių dėl baudos skyrimo priėmimo –įsiteisėjusia Kauno apygardos teismo 2020 m. birželio 3 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. *e2A-8-555/2020* M. A. ieškinys iš dalies tenkintas, nustatytos jo sklypo ribos.

38. Sutiktina su kasacinio skundo argumentais, kad, nenustačius tikslų M. A. priklausančio žemės sklypo ribų, jis negalėjo gauti statybą leidžiančio dokumento dėl objektyvių priežasčių, nepriklausančių nuo jo valios. Bylą nagrinėję teismai netinkamai įvertino civilinės bylos dėl žemės sklypų ribų reikšmę galimybei įteisinti savavališką statybą, dėl to pripažintina teisiškai nepagrįsta byla nagrinėjusių teismų išvada, kad teisme nagrinėjamas ginčas su gretimo žemės sklypo savininku dėl žemės sklypo ribų nustatymo nėra objektyvi priežastis, dėl kurios nebuvo įvykdytas privalomasis nurodymas.

Dėl administracinės bylos dėl termino pratęsimo reikšmės sprendžiant baudos skyrimo klausimą nagrinėjamoje byloje

39. Kasaciniame skunde taip pat teigiama, kad, administracinėje byloje 2020 m. sausio 2 d. nutartimi pritaikius reikalavimo užtikrinimo priemones ir sustabdžius išieškojimą vykdomojoje byloje, joje negali būti atliekami jokie veiksmai, išskyrus veiksmus skolininko turtui surasti bei areštuoti, įskaitant ir teismo nutartį dėl baudos skyrimo. Teisėjų kolegija šiuos kasacinio skundo argumentus atmeta ir nurodo, kad išieškojimo sustabdymas vykdomojoje byloje nėra kliūtis teismui nagrinėti antstolio pareiškimą teismui dėl baudos skyrimo, jeigu toks pareiškimas teismui paduotas iki išieškojimo vykdomojoje byloje sustabdymo. Išieškojimo vykdomojoje byloje sustabdymas yra draudimas antstoliui atlikti priverstinio vykdymo veiksmus, išskyrus veiksmus skolininko turtui surasti bei areštuoti, bet tai nėra draudimas teismui išnagrinėti antstolio pareiškimus, teisėtai paduotus toje vykdomojoje byloje iki išieškojimo sustabdymo.

40. Atsižvelgiant į nutarties 36, 37 punktuose nustatytas aplinkybes, kad nenustatytas pagrindas skirti baudą, skolininkui ėmusis priemonių privalomajam nurodymui vienu iš jame nurodytų būdų įvykdyti, teisiškai nepagrįsti, nes bylos išsprendimui nereikšmingi, kasacinio skundo argumentai, kad byla nagrinėję teismai privalėjo taikyti *CPK 163* straipsnio 1 dalies 3 punktą ir sustabdyti šią civilinę bylą, iki įsiteisės sprendimas administracinėje byloje dėl termino pratęsimo.

Dėl bylos procesinės baigties

41. Apibendrinama išdėstyti argumentus, teisėjų kolegija konstatuoja, kad nors nagrinėjamo atveju privalomojo nurodymo dėl savavališkos statybos pašalinimo terminas suėjo 2019 m. rugpjūčio 19 d., tačiau dar jam nesuėjus suinteresuotas asmuo M. A. buvo ėmęsis veiksmų statybą leidžiančiam dokumentui gauti, tačiau tai užsitęsė dėl nuo jo nepriklausančių priežasčių – bylos dėl žemės sklypo ribų nagrinėjimo teisme, todėl, atsižvelgiant į šioje nutartyje pateiktus išaiškinimus, pirmosios instancijos teismas be teisinio pagrindo paskyrė suinteresuotam asmeniui M. A. CPK 771 straipsnio 6 dalyje nustatytą baudą, o apeliacinės instancijos teismas šios klaidos neištaisė, todėl abiejų instancijų teismų nutartys naikintinos ir priimamas naujas sprendimas – antstolio pareiškimą atmesti (CPK 359 straipsnio 1 dalies 4 punktas).

42. Remiantis CPK 593 straipsnio 5 dalimi, nagrinėjant antstolio pareiškimus dėl baudų skyrimo CPK VI dalyje numatytais atvejais, vykdymo proceso šalių patirtos bylinėjimosi išlaidos neatlyginamos.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos *civilinio proceso kodekso* 359 straipsnio 1 dalies 4 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a :

Panaikinti Kauno apygardos teismo 2020 m. balandžio 9 d. ir Kauno apylinkės teismo 2020 m. sausio 16 d. nutartis, priimti naują sprendimą – atmesti pareiškėjo antstolio Regimanto Budreikos pareiškimą dėl baudos skyrimo už privalomojo nurodymo nevykdymą.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Danguolė Bublienė

Andžej Maciejewski

Algis Norkūnas

Paminėta tekste:

Bylos:

3K-3-23-687/2016 Dėl baudos skyrimo

3K-3-401-916/2016 Dėl baudos vykdymo procese skyrimo skolininkei Druskininkų savivaldybės administracijai

e3K-3-259-969/2019 Dėl teisės normų, reglamentuojančių savavališkos statybos padarinių šalinimą, aiškinimo ir taikymo

3K-3-315-684/2019 Dėl teisės normų, reglamentuojančių vykdomojo dokumento priėmimą vykdyti, antstolio veiksmus vykdant teismo sprendimą įpareigoti skolininką atlikti tam tikrus veiksmus ir skirti baud

eA-175-822/2020 Dėl sprendimo panaikinimo, įpareigojimo atlikti veiksmus

eA-349-492/2020 Dėl termino pašalinti savavališkos statybos padarinius pratęsimo

e2A-8-555/2020 Dėl žemės sklypų ribų nustatymo

Teisės aktai:

Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas

70 str. Reikalavimo užtikrinimo priemonės

Lietuvos Respublikos Konstitucija

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas

163 str. Privalomas bylos sustabdymas

279 str. Sprendimo įsiteisėjimas

340 str. Įsiteisėjusių teismo sprendimų ir nutarčių peržiūrėjimas kasacine tvarka

359 str. Kasacinio teismo teisės

362 str. Kasacinio teismo nutarties įsiteisėjimas ir privalomumas

585 str. Antstolio reikalavimų privalomumas

593 str. Pareiškimų teismui nagrinėjimas vykdymo proceso metu

628 str. Vykdomosios bylos sustabdymo terminai

771 str. Sprendimų, įpareigojančių skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, ir privalomųjų nurodymų įvykdymas

Lietuvos Respublikos statybos įstatymas

Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymas

2 str. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

11 str. Statybos patikrinimas

13 str. Statybos sustabdymas

14 str. Savavališkos statybos padarinių šalinimas